

gecorrigeerd in die zin, dat het ten aanzien van een gerevalueerde munteenheid wordt verminderd en ten aanzien van een gedevalueerde munteenheid wordt verhoogd. De toepassing van de coëfficiënt vormt slechts een technisch hulpmiddel om in de handel met derde landen het uniforme, op basis van de gemeenschapsprijzen vastgestelde monetair compen-

serende basisbedrag te corrigeren. Het monetair compenserende basisbedrag wordt dan verminderd met een bedrag dat wordt verkregen door toepassing van de uit de re- of devaluatie voortvloeiende coëfficiënt op de heffing of op de restitutie, zonder dat dit gevolg heeft voor de in het kader van de inschrijving toch al verlaagde restitutie zelf.

In zaak 162/78,

1. KG IN FIRMA HANS-OTTO WAGNER GMBH AGRARHANDEL, vertegenwoordigd door Hans-Otto Wagner, te Bad Homburg,
2. KG IN FIRMA SCHLÜTER & MAACK GMBH & Co., vertegenwoordigd door Oskar F. Roehr, Constantin Schlüter en Oskar W. K. Roehr, te Hamburg,

in rechte vertegenwoordigd door F. Modest et socii, advocaten te Hamburg, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij J. Hansen-Housse, Rue Aldringen 23,

verzoeksters,

tegen

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN, vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur P. Gilsdorf als gemachtigde, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij M. Cervino, juridisch adviseur van de Commissie, Bâtiment Jean Monnet, Kirchberg,

verweerster,

betreffende een beroep krachtens artikel 173, tweede alinea, EEG-Verdrag tot gedeeltelijke nietigverklaring van verordening nr. 1837/78 van de Commissie van 31 juli 1978 tot vaststelling van de werkingssfeer van artikel 4, lid 5, van verordening (EEG) nr. 1380/75 houdende uitvoeringsbepalingen betreffende de monetaire compenserende bedragen (PB L 210 van 1978, blz. 51),

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: H. Kutscher, president, A. O'Keeffe en A. Touffait, kamerpresidenten, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, Mackenzie Stuart en G. Bosco, rechters,

advocaat-generaal: J.-P. Warner

griffier: A. Van Houtte,

het navolgende

ARREST

De feiten

De feiten, het procesverloop en de argumenten van partijen kunnen worden samengevat als volgt:

I — Feiten en schriftelijke procedure

1. Wagner is verzoekster in een nog steeds bij het Finanzgericht Hamburg aanhangige procedure waarin door die rechterlijke instantie een prejudiciële vraag is gesteld die heeft geleid tot het arrest van het Hof van 24 mei 1978 in zaak 108/77 (Wagner t. Hauptzollamt Hamburg-Jonas, Jurispr. 1978, blz. 1187).

Evenals aan Wagner zijn aan verzoekster sub 2 in deze zaak, Schlüter, restituties voor uitvoer van witte suiker naar derde landen toegekend via de procedure van verordening nr. 2101/75 van de Commissie van 11 augustus 1975 betreffende een permanente inschrijving voor de bepaling van een heffing en/of een restitutie bij uitvoer van witte suiker (PB L 214

van 1975, blz. 5), en de latere verordening nr. 1634/77 van 19 juli 1977 (PB L 181 van 1977, blz. 35).

Maar evenmin als in het geval van Wagner werden de aan Schlüter toegekende bedragen volledig door het Hauptzollamt Hamburg-Jonas uitbetaald: er werd namelijk een korting toegepast met gebruikmaking van de coëfficiënt, genoemd in artikel 4, lid 3, van verordening nr. 1380/75 van de Commissie van 29 mei 1975 houdende uitvoeringsbepalingen betreffende de monetaire compenserende bedragen (PB L 139 van 1975, blz. 37). Schlüter wendde zich daarom op 25 juli 1978 tot het Finanzgericht Hamburg, daarbij stellende dat het Hauptzollamt Hamburg-Jonas nog steeds niet had beslist op de door haar ingediende bezwaarschriften.

2. In dit verband zij het volgende vooropgesteld:

— Artikel 4, lid 3, van verordening nr. 1380/75 bepaalt:

- „... in het handelsverkeer met derde landen, worden de in rekeneenheden vastgestelde belastingen bij invoer, restituties en heffingen bij uitvoer, met een coëfficiënt vermenigvuldigd. Deze coëfficiënt wordt afgeleid van het percentage dat is toegepast voor de berekening van het monetaire compenserende bedrag en wordt door de Commissie tegelijk met dit bedrag vastgesteld.”
- Krachtens verordening nr. 2101/75 wordt het bedrag van de restituties en van de offertes in de nationale munteenheid uitgedrukt (artikel 5, lid 2, sub d) en bevat het bericht van toewijzing een opgave van de toe te kennen restitutie, eveneens in de nationale munteenheid (artikel 11, lid 2, sub c). Slechts het maximumbedrag van de restitutie — dat dient ter beperking van het aantal diergenen wier inschrijving moet worden toegewezen — wordt in rekeneenheden vastgesteld (artikel 9, lid 1).
 - De offertes van de inschrijvers zijn slechts geldig wanneer een inschrijvingswaarborg wordt gesteld (artikel 3, lid 3, sub a van verordening nr. 394/70 van de Commissie van 2 maart 1970 houdende vaststelling van uitvoeringsbepalingen inzake de restitutie bij uitvoer van suiker, PB L 50 van 1970, blz. 1).
3. In zijn arrest van 24 mei 1978 verklaarde het Hof voor recht:
- „Artikel 4, lid 3, van verordening nr. 1380/75 juncto verordening nr. 2101/75, moet aldus worden uitgelegd, dat de uitvoerrestitutie voor suiker, die op grond van een inschrijving voor elke exporteur individueel in de nationale munteenheid is vastgesteld, niet mag worden vermenigvuldigd met de door de Commissie vastgestelde monetaire coëfficiënt, welke wordt afgeleid van het percentage dat is toegepast voor de berekening van de monetaire compensatie.”
4. In de daaropvolgende periode heeft de Commissie de volgende verordeningen vastgesteld:
- verordening nr. 1182/78 van 31 mei 1978 tot aanvulling van de verordeningen (EEG) nr. 1634/77 en (EEG) nr. 1790/77 betreffende permanente inschrijvingen voor de bepaling van de restituties bij uitvoer van suiker (PB L 145 van 1978, blz. 46), die bepaalt dat:

„de in artikel 4, lid 3, van verordening (EEG) nr. 1380/75 bedoelde coëfficiënt eveneens (wordt) toegepast op de in nationale valuta vastgestelde restituties die in het kader van deze inschrijving zijn toegewezen.”

Deze op 1 juni 1978 in werking getreden verordening is van toepassing op de restituties die zijn toegewezen krachtens de verordening waarop zij een aanvulling vormt, met uitzondering van de restituties waarvoor de offertes na 24 mei 1978 en vóór 1 juni 1978 zijn geaccepteerd.
 - verordening nr. 1392/78 van 23 juni 1978 tot wijziging van verordening nr. 1380/75 (PB L 167 van 1978, blz. 53), waarbij aan artikel 4 van verordening nr. 1380/75 het volgende vijfde lid is toegevoegd:

„De in artikel 3 bedoelde coëfficiënt wordt eveneens toegepast op de in nationale valuta vastgestelde restituties en heffingen die in het kader van een openbare inschrijving zijn toegewezen.”
- Deze verordening is van toepassing op transacties waarvoor de douaneformaliteiten na haar inwerkingtreding op 24 juni 1978 zijn vervuld onder voorbehoud van de in de suikersector bestaande bepa-

lingen en van de vóór 1 augustus 1978 vast te stellen bepalingen.

5. Daar verzoeksters van mening waren dat de verordeningen nrs. 1182/78 en 1392/78 met terugwerkende kracht leidden tot toepassing van de monetaire coëfficiënt op de restituties die hen vóór de uitvaardiging daarvan definitief waren toegekend, besloten zij beroep in te stellen krachtens artikel 173, tweede alinea, EEG-Verdrag.

Het verzoekschrift, gedateerd 26 juli 1978, is op 28 juli 1978 ingekomen ter griffie van het Hof.

Op 31 juli 1978 stelde de Commissie de litigieuze verordening nr. 1837/78 vast, die in artikel 1 bepaalt dat artikel 4, lid 5, van verordening nr. 1380/75

„... van toepassing (is) op transacties waarvoor de douaneformaliteiten zijn vervuld

- a) met ingang van 1 juni 1978 in de suikersector
- b) met ingang van 24 juni 1978 in de andere sectoren
- c) vóór de bovengenoemde data in de gevallen waarin de betrokken toepassing in het voordeel is van de begunstigde” (letter c is weergegeven in de gewijzigde redactie van verordening nr. 1907/78 van 7 augustus 1978, PB L 217 van 1978, blz. 13).

Deze verordening, waarbij verordening nr. 1392/78 werd aangevuld en verordening nr. 1182/78 werd ingetrokken, trad op 1 augustus 1978 in werking.

Bij memorie van 8 augustus 1978 hebben verzoeksters verklaard dat in hoofdzaak

was voldaan aan hun oorspronkelijke vorderingen in het verzoekschrift van 26 juli 1978, en hebben zij hun petitum gewijzigd met het oog op de door de vaststelling van verordening nr. 1873/78 ontstane situatie.

6. Bij op 25 augustus 1978 ingeschreven incidentele memorie heeft de Commissie een exceptie van niet-ontvankelijkheid opgeworpen en het Hof verzocht overeenkomstig artikel 91 van het Reglement voor de procesvoering hierover te beslissen zonder op de zaak ten principale in te gaan.

Op 22 september 1978 hebben verzoeksters schriftelijk geantwoord in het incident.

Bij beschikking van 25 oktober 1978 heeft het Hof besloten de beslissing over de exceptie van verweerster tot het eindarrest aan te houden.

De schriftelijke behandeling heeft verder een normaal verloop gehad.

Het Hof heeft, op rapport van de rechter-rapporteur en gehoord de advocaat-generaal, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

II — Conclusies van partijen

1. Verzoeksters concluderen:

- 1) Artikel 1 van verordening nr. 1837/78 nietig te verklaren, voor zover daarin artikel 4, lid 5, van verordening nr. 1380/75, voor wat de in artikel 4, lid 3, genoemde coëfficiënt betreft, voor zover deze minder dan 1 bedraagt, van toepassing wordt verklaard op restituties die in het kader van een openbare inschrijving vóór 1 augustus 1978 in nationale valuta zijn toegewezen;

- 2) subsidiair, artikel 1 van verordening nr. 1837/78 nietig te verklaren, voor zover daarin artikel 4, lid 5, van verordening nr. 1380/75, voor wat de in artikel 4, lid 3, genoemde coëfficiënt betreft, voor zover deze minder dan 1 bedraagt, van toepassing wordt verklaard op restituties die in het kader van een openbare inschrijving vóór 24 juni 1978 in nationale valuta zijn toegewezen;
 - 3) meer subsidiair, artikel 1 van verordening nr. 1837/78 nietig te verklaren, voor zover daarin artikel 4, lid 5, van verordening nr. 1380/75, voor wat de in artikel 4, lid 3, genoemde coëfficiënt betreft, voor zover deze minder dan 1 bedraagt, van toepassing wordt verklaard op restituties die in het kader van een openbare inschrijving in de suikersector vóór 1 juni 1978 in nationale valuta zijn toegewezen;
 - 4) meer subsidiair, artikel 1 van verordening nr. 1837/78 nietig te verklaren, voor zover daarin artikel 4, lid 5, van verordening nr. 1380/75, voor wat de in artikel 4, lid 3, genoemde coëfficiënt betreft, voor zover deze minder dan 1 bedraagt, van toepassing wordt verklaard op restituties die vóór 1 juni 1978 zijn toegewezen met betrekking waartoe de douaneformaliteiten vóór 24 juni 1975 zijn vervuld;
 - 5) Verweerster in de kosten te veroordelen.
2. De *Commissie* concludeert:
- 1) Verzoeksters in hun beroep niet-ontvankelijk te verklaren;
 - 2) subsidiair het beroep te verwerpen;
 - 3) meer subsidiair de vorderingen sub 1, 2 en 4 af te wijzen;
 - 4) verzoeksters — althans wanneer wordt beslist overeenkomstig het hierboven sub 1 of 2 geconcludeerde — hoofdelijk in de kosten te veroordelen.

III — Middelen en argumenten van partijen

A — De ontvankelijkheid

1. In haar verzoek om een aparte voorafgaande beslissing over de ontvankelijkheid voert de *Commissie* aan dat verzoeksters door verordening nr. 1837/78 wel rechtstreeks, maar niet individueel worden geraakt; het is een abstract en algemeen geformuleerde verordening die een onbepaald aantal deelnemers aan het economisch verkeer raakt. Dat verzoeksters tot een groep exporteurs behoorden aan wie vóór een bepaalde datum restituties waren toegekend, betekent niet dat zij daardoor door de verordening zelf worden geïndividualiseerd; deze maakt immers geen onderscheid tussen handelaren die aan inschrijvingen deelnemen, hen wier offertes zijn geaccepteerd, en hen die reeds schikkingen hebben getroffen met het oog op hun handelstransacties.

Het begrip „individueel geraakt zijn” is door de rechtspraak van het Hof ingevuld. Zo heeft het Hof bijvoorbeeld in de zaken 63/69 (*Cie Française Commerciale et Financière*, Jurispr. 1970, blz. 205) en 101/76 (*Koninklijke Scholten Honig*, Jurispr. 1977, blz. 797) een redenering als die welke verzoeksters volgen, verworpen. In zaak 100/74 (*CAM*, Jurispr. 1975, blz. 1393) is daarentegen een individueel geraaktzijn aangenomen, daar uitsluitend de houders van certifica-

ten met vooraf gefixeerde restituties door de aangevallen bepaling werden gemaakt.

kracht gedeeltelijk verkapte individuele beschikkingen worden.

2. In hun opmerkingen betreffende de exceptie van niet-ontvankelijkheid stellen *verzoeksters* dat zij door het feit dat hun vóór de betrokken tijdstippen restituties in nationale valuta zijn toegekend voldoende zijn geïndividualiseerd om hun beroep ontvankelijk te doen zijn in de zin van artikel 173, tweede alinea, EEG-Verdrag. Zou verweersters opvatting worden aanvaard, dan zou men haar de gelegenheid bieden, beroepen krachtens deze verdragsbepaling te vrijdelen door na te laten de adressaten uitdrukkelijk in een verordening te individualiseren.

Verzoeksters wijzen erop dat verweester moest weten dat het achteraf korten van reeds toegekende restituties in gevallen waarin de uitvoer niet vóór bepaalde tijdstippen had plaatsgevonden, slechts de belangen en de rechtspositie van zeer bepaalde exporteurs zou raken. Niet alleen op grond van feitelijke omstandigheden, maar ook op grond van de maatregelen van de Europese Gemeenschap tot uitvoering van de regeling betreffende de uitvoer van witte suiker, was vast te stellen wie deze exporteurs waren (vgl. gevoegde zaken 106-107/63, Töpper, Jurispr. 1965, blz. 507; gevoegde zaken 41-44/70, International Fruit Co., Jurispr. 1971, blz. 411; zaak 100/74, reeds aangehaald; en zaak 112/77, Töpper, Jurispr. 1978, blz. 1019). De considerans van de litigieuze verordeningen laat er geen twijfel over bestaan, dat de Commissie een concrete situatie op het oog heeft gehad: met deze maatregelen heeft zij volgens bepaalde onderscheidingscriteria een bepaalde groep handelaren willen treffen, wier identiteit kon worden vastgesteld aan de hand van hun individueel gedrag gedurende een bepaalde periode.

Verzoeksters zijn van mening dat verordeningen met echte terugwerkende

In verordening nr. 1837/78 heeft de Commissie de terugwerkende kracht van verordening nr. 1182/78 slechts ten dele ongedaan gemaakt door niet meer de toewijzing, maar de vervulling van de douaneformaliteiten bij export als criterium te hanteren; ook op grond hiervan zijn de bezwaarde exporteurs individueel geraakt in de zin van artikel 173, tweede alinea, EEG-Verdrag.

3. In haar verweerschrift merkt de *Commissie* op dat wat verzoeksters met betrekking tot de terugwerkende aard van de aangevallen bepalingen opmerken, niets te maken heeft met de vraag betreffende de ontvankelijkheid van het beroep, maar met de vraag inzake de gegrondheid daarvan.

Volgens de Commissie is de opvatting van verzoeksters, dat een terugwerkend effect van een overigens algemeen en abstract geformuleerde bepaling voldoende is om deze het karakter van een beschikking te verlenen, in strijd met de gedachte van artikel 173 EEG-Verdrag en met de rechtspraak van het Hof.

B — Economische achtergrond

1. In haar verweerschrift stelt de *Commissie* dat een uitspraak als die van het Hof in zaak 108/77, dat een bepaling niet in strijd is met het discriminatieverbod, nog geenszins wil zeggen dat deze bepaling economisch gerechtvaardigd is; een dergelijke uitspraak staat zelfs niet in de weg aan de conclusie dat de bepaling economisch onduldbare consequenties heeft. Niet-toepassing van de coëfficiënt op de onderhavige restituties zou echter

leiden tot ernstige distorsies van de mededinging tussen exporteurs in revaluerende en in devaluerende Lid-Statens, tot omvangrijke verleggingen in het handelsverkeer en tot ineenstorting van het hele stelsel van inschrijvingen.

Vergelijkt men de positie van een suikerexporteur in Duitsland en een in Frankrijk die beiden aan dezelfde inschrijving hebben deelgenomen en uit hun eigen land hebben geëxporteerd — waarbij wordt aangenomen dat hun kosten gelijk zijn —, dan blijkt dat bij niet-toepassing van de coëfficiënt voor eerstgenoemde een kostenvoordeel van meer dan US \$ 8 ontstaat; vergeleken met de exportprijs van de Franse exporteur (US \$ 19,54) wil dat zeggen een voordeel van ongeveer 40 %.

Om mee te kunnen bieden bij een inschrijving en zulke hoge bedragen bij uitvoer te verkrijgen (een hoog monetair compenserend bedrag plus een ongekorte restitutie), zouden de Franse handelaren dus via Duitsland moeten exporteren. Dergelijke verleggingen van het handelsverkeer worden ook mogelijk gemaakt doordat de uitvoercertificaten in de hele Gemeenschap kunnen worden gebruikt; de hierin in nationale valuta uitgedrukte uitvoerrestituties worden dan met behulp van de representatieve (groene) koersen omgerekend in de valuta waarin zij bij uitvoer uitbetaald worden.

In een dergelijke situatie zouden de Franse inschrijvers praktisch uit de markt worden geprijsd en zou het suikeroverschot in Frankrijk in eerste instantie aan

de interventiebureaus worden verkocht in plaats van direct te worden geëxporteerd.

De Commissie wijst erop dat de monetair coëfficiënt in alle Lid-Statens behalve in België steeds is toegepast op restituties die in een inschrijvingsprocedure zijn vastgesteld. Nadat de coëfficiënt sedert maart 1973 in duizenden gevallen was toegepast, was de firma Wagner in april 1976 de eerste die zo slim was om zich op een woordelijke uitlegging van artikel 4, lid 3, van verordening nr. 1380/75 te beroepen. Na het arrest in zaak 108/77 hebben de meeste andere exporteurs in Duitsland bezwaarschriften ingediend; de verplichting tot terugbetaling belopen ongeveer DM 20 miljoen. Volgens de opgave van de Commissie zou dit bedrag vermoedelijk met nog eens DM 5,4 miljoen stijgen indien ook het onderhavige beroep zou slagen.

De winsten van de Duitse exporteurs die door de niet-toepassing van de coëfficiënt zijn ontstaan, zijn economisch niet gerechtvaardigd: bovendien heeft de Duitse suikerexport dit bij zijn oorspronkelijke berekeningen helemaal niet kunnen verwachten, vooral daar de Duitse suikerexportprijs zonder toepassing van de coëfficiënt ver beneden de destijds geldende vergelijkbare wereldmarktprijs lag. Ook het resultaat van de inschrijvingen bevestigt dit: de offertes lagen alle dicht bij het hoogste bod.

2. Bij repliek betwisten *verzoeksters* dat het in de onderhavige procedure gaat om de toepassing van de monetair coëfficiënt op restituties die in het kader van inschrijvingen in nationale valuta zijn toegekend; het gaat er alleen om of de Commissie dit met terugwerkende kracht heeft mogen doen.

Zij begrijpen niet waarom verweerster, als zij zo bang was voor de ineenstorting van het stelsel van inschrijvingen, de coëfficiënt niet uiterlijk op het moment waarop het Finanzgericht Hamburg zijn verwijzingsbeschikking gaf, op de restituties van toepassing heeft verklaard.

Verzoeksters stellen dat het argument van de ernstige distorsies in de mededinging tussen exporteurs in revaluerende en devaluerende landen ook in zaak 108/77 naar voren is gebracht, doch daar door het Hof als ongefundeerd is verworpen.

Wagner was geenszins de enige die zich tegen de toepassing van de monetaire coëfficiënt heeft gekeerd. Ook verzoekster sub 2 en de firma Gebrüder Metelmann hebben reeds bij de eerste inschrijvingen bezwaarschriften ingediend.

Verweerster heeft nagelaten erop te wijzen dat de toepassing van de coëfficiënt op bijzondere bepalingen berustte en uitdrukkelijk is voorgeschreven in artikel 8, lid 3, van verordening nr. 3062/74 van de Commissie van 3 december 1974 betreffende een permanente inschrijving voor de bepaling van de steun bij invoer van witte suiker en ruwe suiker (PB L 324 van 1974, blz. 7).

Verzoeksters vragen zich af waarom de Commissie niet de reden heeft vermeld waarom men in België anders te werk ging dan in andere Lid-Staten.

Zij kunnen de juistheid van de cijfers over de lasten die ten gevolge van het arrest in zaak 108/77 voor verweerster zijn ontstaan, niet nagaan, maar vragen zich af of in het bedrag van DM 20 miljoen ook betalingen begrepen zijn uit hoofde

van de terugwerkende kracht die ten gunste van de exporteurs in devaluatielanden is vastgesteld. Heel algemeen stellen zij de vraag of de Commissie meent dat zij het arrest in zaak 108/77 slechts tot een maximumlast van DM 20 miljoen hoeft te volgen en dat zij iedere hiervanuitgaande belasting kan afwentelen door de coëfficiënt met terugwerkende kracht toe te passen. Volgens verzoeksters redeneert de Commissie bij haar uiteenzettingen over de vermeende winsten van de Duitse exporteurs niet juridisch, maar fiscaal.

3. Bij dupliek stelt de *Commissie* dat zij, zo zij het arrest van het Hof had willen ontduiken, de nieuwe regeling algemeen terugwerkende kracht zou hebben gegeven en niet slechts terugwerkende kracht „ten gunste van de betrokkenen”. Het is echter haar goed recht, de financiële schade die ten laste van de Europese belastingbetaler komt, voor zover dat juridisch haalbaar is, te beperken. Wanneer men het algemeen belang in aanmerking neemt, dan hebben de financiële gevolgen zeker een rol te spelen.

Dat de Commissie niet reeds eerder de coëfficiënt van toepassing heeft verklaard, komt doordat de door haar voorgestane uitlegging haar vanzelfsprekend voorkwam, dat deze door de Lid-Staten werd gedeeld en dat enig bezwaar van de kant van de handel haar tot aan zaak 108/77 niet bekend was geworden. Zij meent dat de vordering die aan zaak 108/77 ten grondslag ligt, voor verzoeksters als proefballon heeft gediend om de rechtsgrondslag van deze bekende praktijk te testen.

De verwijzing naar verordening nr. 3062/74 is niet ter zake. Deze verordening had betrekking op exporten waarbij monetair compenserende bedragen wer-

den toegekend noch geheven, zodat systematisch gezien geen monetaire coëfficiënt op de subsidiebedragen had kunnen en mogen worden toegepast.

Wat de praktijk in België betreft: de toepassing of niet-toepassing van de coëfficiënt heeft in dit land slechts een onbetekend effect gehad ten gevolge van de geringe omvang van de monetaire compensatie in België.

In het geschatte bedrag van DM 20 miljoen zijn uitsluitend de aanvullende betalingen begrepen die achteraf, ten gevolge van het arrest in zaak 108/77, noodzakelijk zijn geworden. De terugwerkende kracht ten gunste van de exporteurs in devalutielanden was uitsluitend bedoeld ter dekking van betalingen in het verleden en heeft daarom juist niet tot extra betalingen geleid.

C — De gegrondheid van het beroep

1. In hun opnieuw geformuleerd beroep (memorie van 8 augustus 1978) motiveren *verzoeksters* hun vorderingen als volgt:

De op 1 augustus 1978 gepubliceerde en in werking getreden verordening nr. 1837/78 heeft echte terugwerkende kracht voor zover zij de toepassing van een monetaire coëfficiënt van minder dan 1 voorschrijft bij transacties waarvoor de restitutie vóór 1 augustus 1970 is toegekend.

Met betrekking tot de in artikel 1, sub b, van verordening nr. 1837/78 genoemde datum 24 juni 1978, nemen *verzoeksters* aan dat werkelijke terugwerkende kracht althans in die gevallen ontoelaatbaar is waarin de relevante feiten vóór 24 juni 1978 hebben plaatsgevonden. Zij keren zich tegen het feit dat verweerster als cri-

terium heeft genomen, dat de vervulling van de douaneformaliteiten en niet de toekenning vóór die datum moest hebben plaatsgevonden.

Uit artikel 1, sub a, van verordening nr. 1837/78 vloeit voor de suikersector een werkelijke terugwerkende kracht voort. Want deze bepaling ontheft slechts transacties waarbij de douaneformaliteiten vóór 1 juni 1978 zijn vervuld, van de belastende toepassing met terugwerkende kracht van de monetaire coëfficiënt. Pas nadat *verzoeksters* hun beroep aanhangig hadden gemaakt, heeft verweerster de in haar verordening nr. 1182/78 geregelde terugwerkende kracht ten dele beperkt en teruggenomen. Het blijft echter onbegrijpelijk waarom verweerster voor bepaalde transacties de monetaire coëfficiënt nog steeds met terugwerkende kracht toepast.

De subsidiaire vordering sub 4 berust op de overweging dat het ontoelaatbaar is te bepalen dat voor de suikersector een verdergaande terugwerkende kracht geldt dan voor andere sectoren. Zij is geformuleerd voor het geval dat het Hof zich op het standpunt mocht stellen dat er pas met het vervullen van de douaneformaliteiten werkelijk een aanspraak op restitutie ontstaat.

2. De *Commissie* brengt hiertegen in dat de keuze van de datum 24 juni in verordening nr. 1837/78 helemaal niet betekent dat er sprake is van terugwerkende kracht, daar een identieke regeling reeds met verordening nr. 1392/78 op 24 juni 1978 in werking was getreden. De litigieuze verordening heeft in zoverre niets nieuws gebracht; zij heeft uitsluitend deze reeds geldende bepaling in een meer omvattend voorschrift ondergebracht. Ook de toepassing in de suikersector is niet met terugwerkende kracht vastgesteld, daar de coëfficiënt reeds bij verordening nr. 1182/78 vanaf 1 juni 1978 voor deze sector van toepassing

was verklaard. Het beroep is daarom in zijn onderdelen 1, 2 en 4 ongegrond.

Alleen onderdeel 3 is relevant. De Commissie meent echter dat ook op dat punt geen sprake is van werkelijke terugwerkende kracht. Weliswaar kan niet worden weersproken dat met de definitieve toekenning van de restitutie in het kader van een communautaire inschrijving, voor de inschrijver een beschermde rechtspositie ontstaat, doch door de toepassing van een monetaire coëfficiënt wordt het recht op restitutie niet aangetaast. Zowel juridisch als economisch is dit niets anders dan de vermindering van een te hoog monetair compenserend bedrag. Want het monetair compenserende basisbedrag en de monetaire coëfficiënt vormen een eenheid: tezamen leveren zij het eigenlijke monetaire compenserende bedrag op. De monetaire coëfficiënt is uitsluitend een technisch hulpmiddel om in het handelsverkeer met derde landen het in de regel te hoge, want op basis van de communautaire prijs berekende, monetaire compenserende basisbedrag te corrigeren. Het gaat er dus om het monetair compenserende basisbedrag te verminderen met een bedrag dat wordt verkregen door toepassing van de, uit de de- of revaluatie afgeleide, coëfficiënt op de heffing of restitutie.

De juistheid van het bovenstaande wordt ook hierdoor bevestigd: de rechtsgrondslag voor de vaststelling van de coëfficiënt is artikel 6 van verordening nr. 974/71 en niet een of andere bepaling van de heffings- of restitutieregeling; de coëfficiënt wordt samen met het monetair compenserende basisbedrag vastgesteld; hij verandert samen met het monetaire compenserend basisbedrag en de invoering en gedetailleerde regeling van de coëfficiënt behoort tot de bevoegdheid van de Commissie.

Uit het voorgaande volgt dat voor de monetaire coëfficiënt dezelfde rechtsregels moeten gelden als voor de monetaire compenserende bedragen in het algemeen. Volgens vaste rechtspraak ontstaat een recht op toekenning van een monetair compenserend bedrag eerst door de vervulling van de douaneformaliteiten bij in- of uitvoer. In casu heeft de Commissie met de aangevallen bepalingen niets anders gedaan dan een nieuwe methode vaststellen voor de berekening van de monetaire compensatie. Betrokkenen kunnen geen aanspraak maken op handhaving van de voordien geldende methode. Zonder dat dit invoering van terugwerkende kracht betekende, kon de Commissie dus bepalen dat de nieuwe regeling zou gelden voor alle transacties waarvoor de douaneformaliteiten vóór de publikatie van de desbetreffende verordening nog niet waren vervuld.

Gezien de economische situatie was het uitgesloten dat verzoeksters er ten tijde van de toekenning op konden vertrouwen dat de monetaire coëfficiënt niet jegens hen zou worden toegepast. Een dergelijk „vertrouwen” had slechts kunnen berusten op de letterlijke tekst van artikel 4 van verordening nr. 1380/75.

Zelfs wanneer in een bijzonder geval zou kunnen worden vastgesteld dat het opgewekte vertrouwen is geschonden, kan dit nog niet eenvoudig leiden tot de conclusie dat de aangevallen bepalingen nietig zijn. Verzoeksters hadden veeleer moeten aantonen dat zij ten gevolge van hun vertrouwen schade hadden geleden; maar een dergelijke schade had via de procedure van artikel 178 en 215 EEG-Verdrag geldend moeten worden gemaakt.

De terugwerkende kracht van de aangevallen bepaling heeft zich slechts uitgestrekt tot die transacties waarvoor de douaneformaliteiten niet waren vervuld; het gaat dus slechts om aantasting van een voorwaardelijk recht (een aanspraak op restitutie onder opschortende voorwaarde).

Mocht blijken dat een bepaalde handelaar — tegen de verwachtingen in — erop heeft vertrouwd dat de coëfficiënt niet zou worden toegepast en daardoor schade heeft geleden, dan zou hem een schadeloosstelling moeten worden toegekend met toepassing van de beginselen van het onteigeningsrecht. Op deze wijze zou er een passend evenwicht ontstaan tussen het algemeen belang — dat bij terugwerkende kracht gebaat moet zijn — en het gewettigd belang van een ontvanger van een restitutie.

Het eventuele vertrouwen van een ontvanger van een restitutie dat de coëfficiënt niet zou worden toegepast, had moeten zijn geschokt door de vaststelling van verordening nr. 243/78 van de Commissie van 1 februari 1978 houdende invoering van de vaststelling vooraf van de monetaire compenserende bedragen (PB L 37 van 1978, blz. 5). Artikel 6, lid 2, van deze verordening legt een onverbreekelijk verband tussen de vaststelling vooraf van het monetair compenserend bedrag en die van de heffing of restitutie, en geeft daarmee te kennen dat de monetaire coëfficiënt — deze vormt een onderdeel van het vooraf vastgestelde monetair compenserend bedrag — ook moet worden toegepast op door inschrijving tot stand gekomen bedragen. Daarom moet de, volgens de redenering van verzoeksters, „terugwerkende” kracht van de nieuwe regeling vanaf de publikatie van deze verordening, dat wil zeggen vanaf 7 februari 1978, geoorloofd worden geacht.

3. *Verzoeksters* repliceren dat de Commissie niet enerzijds kan aanvoeren dat onderdeel 4 van het beroep kennelijk ongegrond is, en anderzijds toegeven dat onderdeel 3 als enige relevant is. Want onderdeel 4 is ten opzichte van onderdeel 3 een minder vergaande vordering.

Het Hof zal moeten nagaan in hoeverre de vaststelling van de onrechtmatige en uiteindelijk ingetrokken verordening nr. 1182/78 verweerder de bevoegdheid gaf, verordening nr. 1837/78 terugwerkende kracht te verlenen ten aanzien van restituties die vóór 1 augustus 1978 waren toegekend. Bovendien moet men de conclusies van de Commissie omkeren: onderdeel 1 en 2 van het beroep zijn klaarblijkelijk gegrond.

Restituties die vóór 1 juni 1978 zijn toegekend, moeten volgens verzoeksters worden aangemerkt als restituties die vóór die datum vooraf zijn vastgesteld. Het gaat niet alleen, zoals de Commissie meent, om aantasting van voorwaardelijke rechten, maar veeleer om een afbreuk van beschermde rechtsposities en verworven rechten.

De opmerking dat een recht op toekenning van monetaire compenserende bedragen pas ontstaat wanneer de douaneformaliteiten bij uitvoer zijn vervuld, is niet ter zake dienend. Verzoeksters hebben zich niet tegen een korting van de monetaire compenserende bedragen gekeerd, maar tegen een verlaging van vooraf vastgestelde restituties.

De Commissie was niet gerechtigd beschermde rechtsposities en verworven rechten met terugwerkende kracht aan te tasten door verlaging van reeds toegekende en dus vooraf vastgestelde restituties. Uit de rechtspraak van het Hof, die uitgaat van de beginselen van rechtszekerheid en de bescherming van het opge-

wekt vertrouwen, volgt dat belastende regelingen met terugwerkende kracht in principe ongeoorloofd zijn en hoogstens in bijzondere uitzonderingsgevallen gerechtvaardigd kunnen zijn.

In dit verband hebben verzoeksters gemotiveerd gesteld, dat zij op het moment van de toekenning geen rekening hebben kunnen houden met de latere vaststelling van de aangevallen terugwerkende bepalingen. Zij mochten erop vertrouwen dat de Commissie, die vanaf het tijdstip van de verwijzingsbeschikking van het Finanzgericht tot aan de beslissing in zaak 108/77 geen aanleiding heeft gezien haar verordening te wijzigen, de beslissing van het Hof zou respecteren en zich ervan zou onthouden het Hof achteraf „in het ongelijk te stellen.”

Wat verordening nr. 243/78 betreft: deze heeft weliswaar betrekking op heffingen en restituties die in het kader van inschrijvingen zijn vastgesteld, maar zwijgt over de vraag of de monetaire coëfficiënt ook op restituties moet worden toegepast die bij inschrijvingen in nationale valuta zijn vastgesteld, het probleem dat in zaak 108/77 beslissend was en beslist is. Anders was de vaststelling van de litigieuze verordeningen ook niet nodig geweest.

4. In haar repliek houdt de *Commissie* vast aan haar standpunt dat de betrokkenen sedert de vaststelling van verordening nr. 1182/78 wisten dat de coëfficiënt in de suikersector in ieder geval vanaf 1 juni 1978 op alle exporten zou worden toegepast.

Een saillant punt in deze zaak is, dat verzoeksters zich niet keren tegen de korting van de monetaire compenserende

bedragen, maar tegen een verlaging van vooraf vastgestelde restituties. Als de monetaire coëfficiënt een integrerend deel van het monetair compenserend bedrag is, dan betekent de verandering van de regeling betreffende de coëfficiënt een korting van het monetair compenserend bedrag (in revaluerende landen), maar juist niet van de restitutie; iedere andere consequentie is op grond van de logica, maar ook op grond van de economische systematiek uitgesloten. Hieraan verandert het arrest in zaak 108/77 niets. Dit bevat een wetsuitlegging, die gelding behoudt totdat er een nieuwe wettelijke regeling komt. De nieuwe wettelijke regeling respecteert het recht op een ongekort monetair compenserend bedrag, dat door de vervulling van de douaneformaliteiten bij uitvoer is ontstaan; de nieuwe regeling geldt overigens voor nog niet voltooide transacties, heeft dus geen terugwerkende kracht en maakt ook geen inbreuk op een rechtens beschermde positie.

De Commissie stelt dat het Hof in zijn arresten in de zaken 98/78 en 99/78 (Racke en Decker, Jurispr. 1979, blz. 69 en 101) heeft bevestigd dat bezwarende rechtsvoorschriften met terugwerkende kracht kunnen worden toegepast. Voorwaarde voor een dergelijke terugwerkende kracht is, dat het nagestreefde doel dit vereist en dat voldoende rekening wordt gehouden met het gewettigd vertrouwen van de betrokkenen. Dit is in het onderhavige geval gebeurd.

Opnieuw bestrijdt de Commissie dat er sprake kon zijn van een te beschermen verwachting van betrokkenen, dat de coëfficiënt niet zou worden toegepast. Zij wisten dat de bevoegde instanties de coëfficiënt toepaste; bovendien hebben zij, zoals blijkt uit de resultaten van de inschrijvingen van vóór het arrest in zaak 108/77, bij hun offertes terdege rekening gehouden met de toepassing van de coëfficiënt.

Wat verzoeksters opmerken over hun vertrouwen nadat dat arrest was gewezen, zelfs nog nadat verordening nr. 1182/78 was vastgesteld, is irrelevant daar slechts het beschermenswaardige vertrouwen ten tijde van de indiening van de offertes en van de toewijzing van belang kan zijn.

Zo het Hof mocht oordelen dat de aan gevallen regeling terugwerkende kracht heeft, dan is het bestaan van verordening nr. 243/78 in dit verband eveneens van groot belang: daar deze verordening tot gevolg had dat het te beschermen vertrouwen in een — tot ongeveer dat moment (7 februari 1978) nog verdedigbare — andere opvatting wegviel, was de Commissie gerechtigd geweest aan de li-

tigieuze verordening terugwerkende kracht tot dat moment toe te kennen.

IV — Mondelinge behandeling

Ter terechtzitting van 5 juli 1979 zijn mondelinge opmerkingen gemaakt door verzoeksters, te deze vertegenwoordigd door K. Landry, advocaat te Hamburg, en de Commissie van de Europese Gemeenschappen, te deze vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur P. Gilsdorf als gemachtigde.

De advocaat-generaal heeft ter terechtzitting van 3 oktober 1979 conclusie genomen.

In rechte

- 1 In hun verzoekschrift van 26 juli 1978, ingeschreven in het register van het Hof op 28 juli 1978, concluderen verzoeksters tot nietigverklaring van verordening nr. 1182/78 van de Commissie van 31 mei 1978 tot aanvulling van de verordeningen (EEG) nr. 1634/77 en nr. 1790/77 betreffende permanente inschrijvingen voor de bepaling van de restituties bij uitvoer van suiker (PB L 145 van 1978, blz. 46), en van verordening nr. 1392/78 van de Commissie van 23 juni 1978 tot wijziging van verordening nr. 1380/75 houdende uitvoeringsbepalingen betreffende de monetaire compenserende bedragen (PB L 167 van 1978, blz. 53), voor zover daarbij de in artikel 4, lid 3, van verordening nr. 1380/75 bedoelde coëfficiënt, voor zover deze minder bedraagt dan 1, van toepassing wordt verklaard op restituties die in het kader van een inschrijving in nationale valuta zijn toegekend. Subsidiair concluderen zij tot nietigverklaring van genoemde verordeningen voor zover daarbij wordt bepaald dat die coëfficiënt, voor zover hij minder bedraagt dan 1, van toepassing is op in het kader van een inschrijving in nationale valuta toegekende restituties voor transacties waarvoor de douaneformaliteiten vóór 1 juni 1978 zijn vervuld.

- 2 Nadat verordening nr. 1837/78 van de Commissie van 31 juli 1978 tot vaststelling van de werkingssfeer van artikel 4, lid 5, van verordening (EEG) nr. 1380/75 houdende uitvoeringsbepalingen betreffende de monetaire compenserende bedragen (PB L 210 van 1978, blz. 51), was vastgesteld, hebben verzoeksters hun conclusies op de hieronder weergegeven wijze gewijzigd.
- 3 Verzoeksters zijn suikerexporteurs, aan wie vóór 1 juni 1978 op grond van deelinschrijvingen uitvoercertificaten voor suiker waren toegekend waarin de restitutiebedragen in nationale valuta waren vastgesteld. Zij achten zich door de bestreden verordeningen in hun rechten aangetast.
- 4 Op deze plaats moge eraan worden herinnerd dat het Finanzgericht Hamburg bij beschikking van 19 augustus 1977 krachtens artikel 177 EEG-Verdrag het Hof onder meer een vraag heeft voorgelegd over de uitlegging van artikel 4, lid 3, van verordening nr. 1380/75 van de Commissie van 29 mei 1975 houdende uitvoeringsbepalingen betreffende de monetaire compenserende bedragen (PB L 139 van 1975, blz. 37), in verband met verordening nr. 2101/75 van de Commissie van 11 augustus 1975 betreffende een permanente inschrijving voor de bepaling van een heffing en/of restitutie bij uitvoer van witte suiker (PB L 214 van 1975, blz. 5). Deze vraag luidde als volgt:

„Moet artikel 4, lid 3, van verordening (EEG) nr. 1380/75 juncto verordening (EEG) nr. 2101/75 aldus worden uitgelegd, dat de uitvoerrestitutie voor suiker, die op grond van een inschrijving voor elke exporteur individueel in de nationale munteenheid is vastgesteld, wordt vermenigvuldigd met de door de Commissie vastgestelde monetaire coëfficiënt, welke wordt afgeleid van het percentage dat is toegepast voor de berekening van de monetaire compensatie?”
- 5 Het hoofdgeding waarin deze vraag was gerezen, betrof de berekening van uitvoerrestituties die in het kader van inschrijvingen aan de Duitse firma Wagner, een van de verzoeksters in de onderhavige zaak, waren toegekend wegens de uitvoer naar Bulgarije van 4 miljoen kg witte niet-gedenatureerde suiker. Het bevoegde douanekantoor had verzoekster een monetaire compensatie ten bedrage van DM 10,90 per 100 kg toegekend. Ook had het uitvoerrestituties toegekend, maar daarbij de bedragen die uit de in de uitvoercertificaten genoemde restitutietarieven voortvloeiden, verminderd door daarop de coëfficiënt 0,9 toe te passen.

6 Artikel 4 van verordening nr. 1380/75 luidde destijds:

- „1. Voor elke Lid-Staat en voor elk produkt waarvoor aan de toepassingsvoorwaarden voor de monetaire compenserende bedragen wordt voldaan, wordt een monetair compenserend bedrag vastgesteld.

Het bedrag wordt berekend op de grondslag van de gemeenschappelijke prijs, in voorkomend geval verminderd overeenkomstig de bepalingen van de Toetredingsakte.

2. Het bedrag dat overeenkomstig het bepaalde in het vorige lid is vastgesteld, is van toepassing in het handelsverkeer tussen de Lid-Staten en in dat met derde landen.

3. Voor de in lid 1 bedoelde produkten worden echter:

- a) in het handelsverkeer met de nieuwe Lid-Staten, de in rekeneenheden vastgestelde compenserende bedragen ,toetreding' en de vaste elementen,
- b) in het handelsverkeer met derde landen, de in rekeneenheden vastgestelde belastingen bij invoer, restituties en heffingen bij uitvoer,

met een coëfficiënt vermenigvuldigd. Deze coëfficiënt wordt afgeleid van het percentage dat is toegepast voor de berekening van het monetaire compenserende bedrag en wordt door de Commissie tegelijk met dit bedrag vastgesteld.

...

4. Indien de heffing of de restitutie moet worden vermeerderd respectievelijk verminderd met compenserende bedragen ,toetreding' en monetaire compenserende bedragen, en tevens met een coëfficiënt moet worden vermenigvuldigd dienen de volgende bewerkingen te worden uitgevoerd:

- a) de heffing of restitutie wordt verminderd, respectievelijk vermeerderd met het compenserend bedrag ,toetreding',
- b) de uitkomst hiervan wordt met de coëfficiënt vermenigvuldigd,
- c) het aldus verkregen bedrag wordt, na te zijn omgerekend in nationale munteenheid, verminderd respectievelijk vermeerderd met het monetaire compenserend bedrag.”

- 7 Op grond van de in het arrest van 24 mei 1978 (zaak 108/77, Wagner, Jurispr. 1978, blz. 1187) vermelde overwegingen heeft het Hof het volgende antwoord gegeven:

„Artikel 4, lid 3, van verordening nr. 1380/75 juncto verordening nr. 2101/75, moet aldus worden uitgelegd, dat de uitvoerrestitutie voor suiker, die op grond van een inschrijving voor elke exporteur individueel in de nationale munteenheid is vastgesteld, niet mag worden vermenigvuldigd met de door de Commissie vastgestelde monetaire coëfficiënt, welke wordt afgeleid van het percentage dat is toegepast voor de berekening van de monetaire compensatie.”

- 8 Naar aanleiding van dit arrest heeft de Commissie genoemde verordening nr. 1182/78 vastgesteld, waarin wordt bepaald dat „de in artikel 4, lid 3, van verordening (EEG) nr. 1380/75 bedoelde coëfficiënt eveneens (wordt) toegepast op de in nationale valuta vastgestelde restituties die in het kader van deze inschrijving zijn toegewezen.” Verordening nr. 1182/78 is op 1 juni 1978 in werking getreden en is van toepassing op alle restituties die zijn toegewezen op grond van de verordeningen ter aanvulling waarvan zij is vastgesteld, met uitzondering van de restituties waarvoor de offertes tussen 24 mei 1978 en 1 juni 1978 zijn geaccepteerd. De Commissie heeft vervolgens verordening nr. 1392/78 vastgesteld, die bepaalt dat aan artikel 4 van verordening nr. 1380/75 een vijfde lid wordt toegevoegd luidende als volgt: „De in artikel 3 bedoelde coëfficiënt wordt eveneens toegepast op de in nationale valuta vastgestelde restituties en heffingen die in het kader van een openbare inschrijving zijn toegewezen.” Verordening nr. 1392/78 is van toepassing op transacties waarvoor de douaneformaliteiten na haar inwerkingtreding (24 juni 1978) zijn vervuld, onder voorbehoud van de in de suikersector bestaande bepalingen en van de vóór 1 augustus 1978 vast te stellen bepalingen.
- 9 Van mening dat de verordeningen nrs. 1182/78 en 1392/78 tot gevolg hadden dat de monetaire coëfficiënt met terugwerkende kracht werd toegepast op restituties die hun vóór de vaststelling van deze verordeningen definitief waren toegewezen, hebben verzoeksters krachtens artikel 173, lid 2, EEG-Verdrag het onderhavige beroep tot nietigverklaring ingesteld.
- 10 Op 31 juli 1978, dat wil zeggen drie dagen na de instelling van dit beroep, heeft de Commissie verordening nr. 1837/78 vastgesteld, die in artikel 1 (zoals gewijzigd bij verordening nr. 1907/78 van 7 augustus 1978, PB L 217 van 1978, blz. 13) bepaalt dat artikel 4, lid 5, van verordening nr. 1380/75 van toepassing is „op de transacties waarvoor de douaneformaliteiten zijn vervuld

- a) met ingang van 1 juni 1978 in de suikersector,
- b) met ingang van 24 juni 1978 in de andere sectoren,
- c) vóór bovengenoemde data in de gevallen waarin de betrokken toepassing in het voordeel is van de begunstigde.”

Verordening nr. 1837/78, die een aanvulling vormt op verordening nr. 1392/78 en waarbij verordening nr. 1182/78 is ingetrokken, is op 1 augustus 1978 in werking getreden.

- 11 Bij memorie van 8 augustus 1978 hebben verzoeksters meegedeeld dat het Hof zich niet meer behoefde uit te spreken over het petitum van hun verzoekschrift van 26 juli 1978 en hun petitum met het oog op de door verordening nr. 1837/78 ontstane situatie gewijzigd. In hun nieuwe petitum verzoeken zij het Hof:
 - primair, artikel 1 van verordening nr. 1837/78 nietig te verklaren voor zover daarin artikel 4, lid 5, van verordening nr. 1380/75, voor wat de in artikel 4, lid 3, genoemde coëfficiënt betreft, voor zover deze minder dan 1 bedraagt, van toepassing wordt verklaard op restituties die in het kader van een inschrijving vóór 1 augustus 1978 in nationale valuta zijn toegewezen;
 - subsidiair, artikel 1 van verordening nr. 1837/78 nietig te verklaren voor zover daarin artikel 4, lid 5, van verordening nr. 1380/75, voor wat bedoelde coëfficiënt betreft, voor zover deze minder dan 1 bedraagt, van toepassing wordt verklaard op restituties die in het kader van een openbare inschrijving vóór 24 juni 1978 in nationale valuta zijn toegewezen;
 - meer subsidiair, artikel 1 van verordening nr. 1837/78 nietig te verklaren voor zover het bedoelde coëfficiënt voor de suikersector van toepassing verklaart op restituties die vóór 1 juni 1978 in het kader van een inschrijving in nationale valuta zijn toegewezen;
 - nog meer subsidiair, artikel 1 van verordening nr. 1837/78 nietig te verklaren voor zover daarin bedoelde coëfficiënt voor de suikersector van

toepassing wordt verklaard op restituties die vóór 1 juli 1978 in het kader van een inschrijving in nationale valuta zijn toegekend, voor zover de douaneformaliteiten daarvoor vóór 24 juni 1978 zijn vervuld.

De ontvankelijkheid

- 12 Verzoeksters menen dat de in artikel 173, tweede alinea, EEG-Verdrag, genoemde voorwaarden zijn vervuld. Zij menen dat de bestreden verordening hen rechtstreeks en individueel raakt en dat het hier gaat om een vermindering achteraf van restituties die hen definitief waren toegekend, en niet om een eenvoudige wijziging van monetaire compenserende bedragen. Het feit dat verordening nr. 1837/78 evenals de verordeningen nrs. 1182/78 en 1392/78 voor wat de toekomst betreft, algemene maatregelen zijn en dat de Commissie deswege voor de juridische vorm van een verordening heeft gekozen, zou niet uitsluiten dat deze verordeningen anderzijds, voor zover zij de monetaire coëfficiënt met terugwerkende kracht van toepassing verklaren op reeds toegewezen restituties, het karakter van tot bepaalde personen gerichte beschikkingen hebben en ingevolge artikel 173, tweede alinea, EEG-Verdrag door deze personen kunnen worden bestreden. De drie verordeningen zouden bepalingen bevatten met werkelijke terugwerkende kracht. Voor zover zij betrekking hebben op bepaalde transacties die bij de inwerkingtreding van de verordeningen reeds waren afgesloten, zouden zij dienen tot regeling van een concrete situatie.
- 13 Volgens verzoeksters raken deze verordeningen, voor zover betrekking hebbend op restituties die vóór 1 juni 1978 waren toegekend, een kleine, op genoemde datum definitief vaststaande, kring van exporteurs. Deze exporteurs zouden zich van alle anderen tot wie de algemene norm gericht is, onderscheiden doordat hun vóór 1 juni 1978 restituties in nationale valuta waren toegekend; zij konden derhalve uit dien hoofde geïndividualiseerd worden. Tot deze kring van exporteurs behoorden ook verzoeksters en daarmee zou het feit van hun individueel geraaktzijn gegeven zijn.
- 14 De Commissie heeft zich weliswaar niet verzet tegen de wijziging van het onderwerp van het beroep, doch betwist de ontvankelijkheid hiervan. Volgens haar worden verzoeksters niet individueel geraakt door de bestreden verordening, ook al raakt deze hen rechtstreeks. Verordening nr. 1837/78

juncto verordening nr. 1392/78 is, aldus de Commissie, abstract en algemeen geformuleerd en raakt een onbepaald aantal deelnemers aan het economisch verkeer en niet een welomschreven groep daarvan. Zij betreft een wijziging van de bepalingen betreffende de toepassing van de monetaire compenserende bedragen. Deze wijziging was vanaf het begin in principe van toepassing op alle transacties waarvoor de douaneformaliteiten vervuld zijn op of na de dag van inwerkingtreding van de verordening nr. 1392/78, dat wil zeggen vanaf 24 juni 1978. Verordening nr. 1837/78 zou in dit principe geen enkele wijziging hebben gebracht die voor de onderhavige zaak van belang kan zijn. Zij zou hebben gepreciseerd dat in de suikersector de beslissende datum voor de vervulling van de douaneformaliteiten 1 juni 1978 was, daar voor deze sector het nieuwe stelsel reeds op die datum door verordening nr. 1182/78 was ingevoerd.

- 15 Volgens de Commissie ontlenen verzoeksters hun overtuiging dat zij individueel geraakt zijn, aan de omstandigheid dat zij tot een groep exporteurs behoren die vóór een bepaalde datum een toewijzing hebben gekregen. Deze groep exporteurs zou echter slechts een deel zijn van het onbepaalde aantal deelnemers aan het economisch verkeer, waarop verordening nr. 1380/75 in de nieuwe versie van verordening nr. 1392/78 het oog heeft. De omstandigheid dat verzoeksters binnen de onbepaalde groep van betrokkenen, tot een sub-groep behoren die door een bijzondere materiële situatie wordt gekenmerkt, zou niet betekenen dat zij in zoverre door de verordening zélf worden geïndividualiseerd. De bestreden verordening zou geen enkel onderscheid tussen de betrokken deelnemers aan het handelsverkeer maken naar gelang zij participeren aan inschrijvingen, toewijzingen hebben gekregen of reeds schikkingen hebben getroffen met het oog op hun commerciële transacties:

allen die transacties hebben afgesloten waarvoor de douaneformaliteiten nog niet zijn vervuld, zouden op gelijke wijze worden behandeld. Zou de stelling van verzoeksters juist zijn, dan zou men, met een beroep op de juiste omstandigheden, binnen het onbepaalde aantal betrokkenen een reeks door individuele kenmerken bepaalde sub-groepen kunnen vormen. Een dergelijke opvatting, aldus de Commissie, zou de in artikel 173, tweede alinea, EEG-Verdrag neergelegde voorwaarde dat de verzoeker individueel moet zijn geraakt door het bestreden besluit, goedgevoelbaar onhanteerbaar kunnen maken.

- 16 Volgens artikel 173 EEG-Verdrag kan een particulier beroep instellen tegen een tot hem gerichte beschikking en tegen een beschikking die, hoewel genomen in de vorm van een verordening of van een beschikking gericht tot een andere persoon, hem rechtstreeks en individueel raakt. Deze bepaling dient inzonderheid om te voorkomen dat de gemeenschapsinstellingen het beroep

van een particulier tegen een beschikking die hem rechtstreeks en individueel raakt, kunnen uitsluiten door eenvoudig de vorm van een verordening te kiezen.

- 17 Voor de beslissing omtrent de ontvankelijkheid van het beroep dient dus te worden nagegaan of de bestreden handelingen verordeningen of beschikkingen zijn in de zin van artikel 173 EEG-Verdrag. Ingevolge artikel 189, tweede alinea, EEG-Verdrag moet het criterium aan de hand waarvan een verordening van een beschikking kan worden onderscheiden, gezocht worden in de al dan niet algemene strekking van de betrokken handeling.
- 18 Vaststaat dat de Commissie sedert 1 maart 1973 zowel voor de intracommunautaire handel als voor de handel met derde landen uniforme monetaire compenserende basisbedragen heeft vastgesteld die aan de hand van de communautaire garantieprijs worden berekend. In de aldus vastgestelde bedragen wordt diensgevolge voor wat de uitvoer naar derde landen betreft, niet enkel rekening gehouden met de prijs van de betrokken produkten op de wereldmarkt, maar ook met het verschil tussen deze prijs en de communautaire garantieprijs, dat door de uitvoerrestituties wordt gecompenseerd. Door het toepassen van de coëfficiënt op de restitutie wordt een monetair compenserend bedrag bepaald dat berekend is op basis van de prijs op de wereldmarkt.
- 19 Zoals in zaak 108/77 naar voren is gekomen, worden de in het kader van een inschrijving gedane offertes overeenkomstig artikel 5, lid 2, van verordening nr. 2101/75 uitgedrukt in nationale valuta, doch wordt de gehele berekening bij de Commissie in rekeneenheden uitgevoerd. Om ze te kunnen vergelijken worden de offertes met behulp van de „groene” koersen omgerekend in rekeneenheden. Toewijzing vindt slechts plaats rekening houdend met het in rekeneenheden uitgedrukte maximumbedrag en op grond van vergelijking hiermee. Doordat de toewijzing afhankelijk is van het met behulp van de „groene” koersen in rekeneenheden uitgedrukte maximumbedrag, komt de invloed van de revaluatie of devaluatie van de betrokken munteenheid, die door de monetaire compenserende bedragen moet worden gecorrigeerd, reeds tot uitdrukking in de berekening van de toegekende restituties. De heffing of toekenning van het integrale monetair compenserend bedrag dat voor de intracommunautaire handel is vastgesteld, zou aldus leiden tot een verdubbeling van het effect van de monetaire compensatie op dat deel van de communautaire garantieprijs, dat de uitvoerrestitutie vertegenwoordigt. Dit dubbele effect kan worden vermeden door tegelijk met de toekenning of heffing van het monetair compenserende bedrag de coëfficiënt toe te passen.

- 20 Op grond van deze principiële overwegingen heeft de Commissie het noodzakelijk geacht de in casu becristiseerde verordeningen vast te stellen.
- 21 Deze verordeningen hebben niet tot gevolg dat de toegekende restituties worden verlaagd, doch enkel dat via toepassing van de coëfficiënt op de restituties het monetair compenserend bedrag wordt gecorrigeerd in die zin, dat het ten aanzien van een gerevalueerde munteenheid wordt verminderd en ten aanzien van een gedevalueerde munteenheid wordt verhoogd. De toepassing van de coëfficiënt vormt slechts een technisch hulpmiddel om in de handel met derde landen het uniforme, op basis van de gemeenschapsprijzen vastgestelde monetair compenserend basisbedrag te corrigeren. Het monetair compenserend basisbedrag wordt dus verminderd met een bedrag dat wordt verkregen door toepassing van de uit de re- of devaluatie voortvloeiende coëfficiënt op de heffing of op de restitutie, zonder dat dit gevolg heeft voor de in het kader van de inschrijving toch al verlaagde restitutie zelf.
- 22 Het instrument van toepassing van de coëfficiënt op de restituties wordt tegenover allen die een toewijzing hebben gekregen, ongeacht de datum van toewijzing, toegepast wanneer de uitvoer na 1 juni 1978 heeft plaatsgehad. De litigieuze verordeningen zijn normatieve maatregelen. De stelling dat zij verzoeksters individueel raken in de zin van artikel 173, tweede alinea, EEG-Verdrag, kan dus niet worden aanvaard en het beroep dient derhalve niet-ontvankelijk te worden verklaard.

Kosten

- 23 Ingevolge artikel 69, paragraaf 2, van het Reglement voor de procesvoering moet de in het ongelijk gestelde partij in de kosten worden verwezen.
- 24 Verzoeksters zijn in het ongelijk gesteld.

HET HOF VAN JUSTITIE,

rechtdoende:

1. Verklaart het beroep niet-ontvankelijk.
2. Verwijst verzoeksters in de kosten.

Kutscher

O'Keeffe

Touffait

Mertens de Wilmars

Pescatore

Mackenzie Stuart

Bosco

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 20 november 1979.

De griffier

A. Van Houtte

De president

H. Kutscher

CONCLUSIE VAN DE ADVOCaat-GENERAAL J.-P. WARNER
VAN 3 OKTOBER 1979 ¹

*Mijnheer de President,
mijne heren Rechters,*

Inleiding

De onderhavige zaak is een tegen de
Commissie gericht beroep ex artikel 173

EEG-Verdrag van twee Duitse onderne-
mingen, de Kommanditgesellschaft in
Firma Hans-Otto Wagner GmbH Agrar-
handel (hierna: „Wagner”) en de Kom-
manditgesellschaft in Firma Schlüter &
Maack GmbH & Co. (hierna: „Schlü-
ter”).

¹ — Vertaald uit het Engels.